

ВІД ІСТОРИЧНОЇ ТА ДУХОВНОЇ ЄДНОСТІ «БРАТНІХ НАРОДІВ» ДО ГЕНОЦИДУ УКРАЇНЦІВ

Коваль І. В., Кисляк Л. Н.

Постановка проблеми. Безпрецедентна, ганебна війна, розпочата диктатором В. Путіним проти України, є викликом всьому демократичному цивілізованому світу в XXI столітті. Без приводу, а надуманих фальсифікованих причин, Путін ранком 24 лютого 2024 року заявив, що прийняв рішення про початок «спеціальної військової операції», метою якої є – захист людей, які протягом восьми років зазнають знущань з боку Київського режиму і для цього необхідно демілітаризувати та денацифікувати Україну, а також передати до суду тих, хто вчинив численні криваві злочини проти мирних жителів, зокрема громадян Російської Федерації.

Уже з перших днів було зрозуміло що «спецоперація» перетворилась на повномасштабну війну по знищенню Української держави та її населення.

Слід зазначити, що війна РФ проти України триває ще з осені 2013 року, сьогодні це вже другий етап цієї війни, до якої інтенсивно готувався всі ці роки Путін. З цією метою велась жорстка пропагандистська кампанія як на Заході, так і всередині країни. Кремль виділяв мільярди кошти на масмедіа, команду своїх пропагандистів: Володимира Соловйова, Ольгу Сکوбеєву, Євгена Попова, Маргариту Сімоньян, Дмитра Кисельова та багатьох інших, зомбуючи власне населення, через телеканал Russia Today, її локальні версії RT UK, RT DE, RT France, RT Spanish та радіо Sputnik, відстоював свої позиції в Європі та світі, звинувачуючи українську владу у «всіх гріхах».

Вагомим є розкриття проблеми впровадження доктрини «руського міра» під егідою релігійних чинників, пропаганди «руської православної єдності», історичної ідентифікації «єдиного руського народу», колискою якої була Київська Русь, як прикриття агресії Кремля.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження вищезгаданих проблем проводиться в контексті впливу релігійно-церковних чинників. Зокрема, висвітлення цих аспектів знайшло своє відображення в працях Сергія Здіорука, Дмитра Степовика, Олександра Согана, Миколи Рибачука, Юрія Чорноморця, Андрія Юраша, Людмили Филипович, Анатолія Колодного, Дмитра Горєвого та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак більша частина науковців у свої працях акцентує увагу на церковно-релігійній складовій, ігноруючи справжню агресивну сутність

«руського міра», не виокремлюючи справжнього змісту його втілення, тобто реваншу нової імперії, створення нового Радянського Союзу.

Не приділяється належної уваги висвітленню тенденцій зародження фашистських ідей та реваншизму в середовищі російського суспільства.

Не наголошується, що утвердження авторитарного, а тепер уже можна говорити і тоталітарного, режиму Путіна є викликом сучасному цивілізованому демократичному світу, загрозою принципам мирного співіснування держав.

Формулювання цілей. Метою є насамперед розкрити загарбницький, несправедливий характер війни Російської Федерації проти України, з порушенням всіх норм міжнародного права, міжнародних домовленостей, принципів мирного співіснування держав. Важливим є виділити проблему потурання загарбнику зі сторони країн-лідерів Європейського Союзу та країн Заходу ще від періоду анексії Криму РФ та агресії в окремих районах Донецької та Луганської областей. При належній реакції цієї війни не було б.

У дослідженні ставляться наступні завдання:

– висвітлити використання В. Путіним РПЦ та УПЦ МП тільки заради своїх імперських цілей, відродження «нового» Радянського Союзу, та пропаганди наративів на кшталт «єдиний російський народ», «руський православний мір», що є механізмом політичних маніпуляцій;

– розглянути політичні технології антиукраїнської діяльності РПЦ та її дочки – УПЦ МП у наш час в Україні;

– проаналізувати фальсифікацію історичної дійсності В. Путіним в контексті привласнення спадковості Київської Русі, київських князів як спадкоємців російської землі;

– розкрити фейкові твердження Путіна про те, що сучасна Україна – це цілком і повністю дітище радянської епохи, зокрема В. Леніна, «штучне» утворення – «анти-Росія»;

– акцентувати увагу, що сучасні меседжі «демілітаризації» та «денацифікації» нашої держави є проявами геноциду українського народу, що підтверджуються жахливими прикладами насильства російських агресорів в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зовнішня політика РФ останні два десятиліття спрямована на відновлення нового Радянського Союзу,

утвердження своєї могутності країни-лідера в геополітичному вимірі. Диктатор В. Путін використовує всі наявні пропагандистські засоби, щоб реалізувати свої амбітні плани. Для цього проводиться гібридна війна з Українською державою, просуваючи проект «руський мір». Диктатор хоче приватизувати українську історію, показати що Росія має славне історичне коріння і походження з Київської Русі. Незаперечним є факт, що спадкоємницею Київської Русі є Україна, однак з цим змиритись не може Кремль, пропагуючи історичну спорідненість трьох братніх народів: російського, українського та білоруського.

«Великий історик» В. Путін у своїй статті «Про історичну єдність росіян та українців» доводить фейк про створення Української держави В. Леніним, ігноруючи багатовікове існування українського народу¹.

Не може диктатор погодитись і з євроатлантичним вибором України, орієнтацією на європейський цивілізаційний вибір. Для Кремля існування незалежної, соборної держави – смерті подібне, заперечення історичної величчя та можливості майбутнього розширення. Фальсифікація історичного минулого, використання релігійних чинників, «єдиного православного міра», проведення гібридної війни проти України, агітаційно-пропагандистські заходи – все це робиться для знищення нашої державності.

Варто звернутись до історії утворення Російської імперії. Так, можливість надання Петрові титулу «імператора всеросійського» було ще одним реверансом у бік московської політичної традиції та відмовою зректись давнього статусу московських правителів як самодержавців усієї Русі. Прийняття цього титулу стало сигналом повернення царів до традиції, що існувала до 1654 року і полягала у величчя себе самодержавцями всієї Русі – практики, яку облишили на користь двочленної форми, Великої та Малої Русі, а потім тричленної Великої, Малої та Білої Русі. Тепер усі Русі злилися в одну, яка розтяглася на всі нові територіальні здобутки імперії, серед яких були й прибалтійські провінції.

Традиційний термін «Русь» замінили елінізованою формою «Россия», що запропонував Петрові І Феофан Прокопович, і з чим той погодився.

Слово «Россия» звучало по-чужоземному, тож добре пасувало до також чужоземного слова «імперія», яке тепер уживали замість «царства» як офіційну назву держави. Так поряд із імператором Священної Римської імперії з'явився всеросійський імператор, чий титул був чимось новим, бо означував імперію в етнонаціональний спосіб, але в свідомості Петра мав також певні історичні паралелі. У промові з приводу прийняття титулу, виголошеній під час церемонії, Пётр закликав підданців, аби ті,

сподіваючись на мир, готувалися до війни. Прикметним тут є згадка про Візантійську імперію, і відсилання до грецької державності, зазначив американський дослідник Сергій Плохій².

Новий титул і форми величчя сповістили вступ Росії не лише в когорту «політичних націй», а й у добу світського абсолютизму. Бо хоча з ініціативою надати новий титул виступив Святійший Синод, саме Пётр доручив Сенату виконати це завдання. Титул ратифікувала не церква, яка коронувала та помазувала кожного нового правителя до кінця XVII століття, а світський орган влади. Пётр зробив великий внесок у секуляризацію російської держави, скасувавши сан патріарха і беззастережно підпорядкувавши Церкву державі відповідно до Прокоповичевого «Духовного регламенту» (1721).

Із другого боку, за царювання Петра релігія загальною і православ'я зокрема зникають зі списку чільних ознак, які визначають російську ідентичність супроти чужоземців. Петрові насправді доводилося стримувати своїх вишколених у Києві ідеологів, які намагалися подавати не тільки справу Мазепи, а всю війну зі Швецією в релігійному світлі³.

Традицію підпорядкування церкви державі відродив у XXI столітті Президент РФ В. Путін.

Наведемо кілька цікавих історичних фактів. Як вказує Анатолій Амелін Київ було засновано 482 року. Масове хрещення киян відбулося 988 року. Хрестив Русь князь Київський Володимир. Перша згадка про Москву датована 1147 роком за князя Юрія Долгорукого⁴.

Самого Ю. Долгорукого, як і правнука Володимира Святославовича, поховали поблизу Києво-Печерської лаври у столиці України. Тож для північних сусідів Київ – сакральне місце⁵.

Територія Київської Русі становила: в XI столітті – 800 тисяч квадратних кілометрів, у XII столітті – 1,3 млн. Назву ж «Україна» не Ленін придумав, як твердить диктатор. Перша згадка про неї в Київському літописі датована 1187 роком. І вона не має жодного відношення до «окраїни», а навпаки – у корені слова «країна» – держава.

Таким чином, порівняємо ці дві історичні дати 1187 рік – перша згадка про Україну і 1721 рік – перейменування Московської держави на Російську імперію. Різниця у століттях кидається у вічі⁶.

Починаючи уже за Петра I, а особливо – за Катерини II переписувалась і фальсифікувалась історія Київської держави, звеличуючи Російську імперію

¹ Путін В. Про історичну єдність росіян та українців. *Президент Росії*: веб-сайт. 12 липня 2021 року. URL: <http://kremlin.ru/events/president/news/66182> (дата звернення: 20.12.2021).

² Плохій Сергій. Походження слов'янських націй. Домодерні ідентичності в Україні, Росії та Білорусії. Київ: Критика, 2017. С. 316-317.

³ Там само. С. 318-318.

⁴ Амелін А. Без Києва РФ – не імперія. *Галичина*. 22-28 квітня 2022 р. № 15(5625). С. 4. URL: <https://galychyna.if.ua/>

⁵ Там само.

⁶ Там само.

та ігноруючи історичну спадщину українського народу, як правонаступника Київської Русі.

В. Путін творення нового Радянського Союзу пов'язав із відродженням та реанімацією «імперії зла» в нових геополітичних реаліях.

І для цього використовується доктрина «руського міра», широкомасштабна пропагандистська кампанія як в країнах Євросоюзу, так і всередині своєї держави. Відновлення наддержави повинно мати історичне підґрунтя та міцний пропагандистський фундамент. На перепоні реалізації цих амбітних планів В. Путіна стоїть самостійна та незалежна Українська держава.

За виконання цієї доктрини взялась Російська православна церква на чолі з патріархом Кирилом. Оскільки Московський патріархат тісно пов'язаний з державними інститутами, практично підпорядкований Кремлю, то через вірян Української православної церкви Московського патріархату (УПЦ МП) і реалізовувався цей проект.

За своєю суттю ідеологічна концепція «руського міра» втілюється в правовій системі Росії, як у внутрішній, так і в зовнішній політиці, і є нічим іншим як російський екстремізм, який несе загрозу регіональній та глобальній безпеці.

Концепція «руського міра» бере свій початок з часів Василя III, яку започаткував монах Філофеем в ідеї «Москва – третій Рим». Тобто у державному і релігійному аспекті Москва є спадкоємцем Римської та Візантійської імперій. Тому російська влада має очолити християнський світ.

У сучасному тлумаченні концепція «руського міра» не пов'язана тільки з територією Росії, а й поширюється на інші держави, де існує російськомовне населення, особливо в республіках колишнього Радянського Союзу⁷.

Цікавим є формування кар'єри майбутнього глави РПЦ Кирила (Володимира Гундяєва, 1946 р.н.). За сприяння КДБ уже в 27 років Кирило став ректором Ленінградської духовної академії, не маючи будь-яких наукових робіт, дияконом і священником – у 23, єпископом – у 29 років. Але представників так званої канонічної церкви порушення канонів самим патріархом не бентежить, наголошує директор Центру релігійної безпеки Дмитро Горсвой⁸.

Бажання патріарха Кирила стати геополітичним лідером, представляти православ'я поряд із лідером католиків, Папою Римським, привело його до продовження співпраці після, після розпаду Радянського

⁷ Шульженко Ф. «Руський мір» у системі загроз регіональній та глобальній безпеці. *LexInform*. 27 червня 2019. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/ruskyj-mir-u-systemi-zagroz-regionalnij-ta-globalnij-bezpetsi/> (дата звернення: 23.04.2022)

⁸ Горсвой Д. Про злиття РПЦ з КДБ/ФСБ: «Уже давно відомі всі їхні агентурні клічки. Є багато розсекречених архівних документів». URL: <https://bukinfo.com.ua/religiya/grishnyy-tron-rosiyskogo-patriarha-kyryla-istoriya-pro-velyki-groshi-rozpustu-ambiciji-ta-fsb> (дата звернення: 22.04.2022).

Союзу, із Федеральною службою безпеки – наступниці КДБ.

Велика активність щодо України РПЦ, виявлена на початку ХХІ ст., характеризувалась як «багато-векторна інтервенція» на релігійному, освітньому, мовному, культурному полі, що викликало в українському громадському суспільстві до неї тривогу⁹.

Меседжами РПЦ стали гасла московського православ'я: «За Русь!», «С нами Бог!», «За веру! За Отечество!»¹⁰.

Інформаційні канали РФ, пов'язані з РПЦ пропагували тези сепаратистів, що це війна за «руський мир», війна за Новоросію, війна за свободу від фашизму¹¹.

Українська рада церков засудила прояви сепаратизму на Сході України в 2013-2014 рр., Патріарх Філарет переклав відповідальність за ескалацію насильства в Донецькій і Луганській областях виключно на зовнішній чинник – РФ, яка шляхом підтримки терористичних та сепаратистських сил розгорнула проти України «неоголошену війну»¹².

Не обмежившись цією заявою Філарет вимагав визначитися РПЦ на чийй вона стороні: правди чи неправди? Зараз ми з вами бачимо останнє¹³.

У період розгортання російсько-української війни РПЦ виступила як технологічна складова розгорнутої проти України «гібридної» та «інформаційної війни», спрямованої на спотворення реальної суспільно-політичної ситуації в країні, та була важливим чинником спонукання і мобілізації на антиукраїнські дії.

Авторитет РПЦ, її намір сакралізувати російсько-українську війну, захист меседжів «канонічне православ'я», «священна війна», «руській мір», які стали потужним духовно-мобілізаційним чинником для проросійських сепаратистів, легітимізації псевдодержавних утворень «ДНР» та «ЛНР».

Широкий спектр засобів впливу на суспільство

⁹ Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році: аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України. К.: Національний інститут стратегічних досліджень, 2015. URL: http://www.niss.gov.ua/public/File/2015_book/POSLANNYA-2015_giper_new.pdf (дата звернення: 20.12.2021).

¹⁰ Васін С. Священна війна «ДНР». *Тиждень.ua*. 2015. 11 липня. URL: <http://tyzhden.ua/Society/140447> (дата звернення: 20.12.2021).

¹¹ Губарев П. Русская церковь благословила нас на ту войну, которую мы ведем. *ВИДЕО // ЦЕНЗОР.НЕТ*. 2014. 11 июня. URL: http://censor.net.ua/video_news/289527/russkaya_tserkov_blagoslovila_nas_na_tu_voyinu_kotoruyu_my_vedem_lider_terroristov_gubarev_video (дата звернення: 21.12.2021).

¹² Заява Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета з приводу ескалації насильства в Україні. *Українська Православна Церква Київський Патріархат*: веб-сайт. 2014. 3 травня. URL: <http://www.cerkva.info/uk/patrosplannia/4798-zajava-pro-nasyilstvo.html> (дата звернення: 21.12.2021).

¹³ Філарет. Российская церковь должна определиться – она на стороне правды или неправды. *Факти*. 2014. 26 червня. URL: <http://fakty.ictv.ua/ru/index/readnews/id/1519475> (дата звернення: 21.12.2021).

дає можливість РПЦ, яка перетворилася на інструмент ідеології, виступати суб'єктом політичного цілеспрямування, мобілізації, спонукання, що активно використовується офіційною Москвою.

У справі консолідації російського суспільства та співвітчизників за кордоном, включаючи «збереження їхньої духовної, мовної і культурної ідентичності», РПЦ розпочала потужну інформаційно-пропагандистську кампанію, що торкнулося, в першу чергу, України, «приписану» разом з Білоруссю і Молдовою до ядра «руського міра».

Виходячи із інтерпретації патріарха Кирила, «руський мір» характеризувався як спільний наднаціональний проект, що насправді відкривало перед Україною, перспективу поглинання Росією, шляхом розмивання ідентичності українців, входження в загальноросійський простір¹⁴.

Про це свідчать інформаційні атаки РПЦ через масмедіа, численні заяви і звернення до віруючих громадян України і Росії, що мали за мету сфальсифікувати реальні події і наміри сторін, «зомбувати» багатомільйонну аудиторію¹⁵.

Про справжній характер цієї та наступних заяв очільника РПЦ свідчать агресивні настрої, які підігриваються в середовищі церкви. І цим намірам є підтвердження у заяві Синодального Відділу Московського Патріархату зі взаємин Церкви і суспільства, березня 2014 р., підтримка збройної акції РФ в АР Крим, брутално зведеної до «миротворчої місії» на теренах «історичної Русі»¹⁶.

РПЦ поширювала нові меседжі, що суверенітет України – «рецидив пострадянського минулого»¹⁷.

А суть їх була одна – поділ України на Східну і Західну, «повернення російській державі її одвічних земель»¹⁸.

Вперше президент РФ В. Путін офіційно застосував термін «руський мір» у 2001 р., у виступі на

Конгресі співвітчизників, зазначивши, що він, цей термін, виходить далеко за географічні межі руського етносу¹⁹.

Розробка концепції «руського міра» разом із поняттями «суверенна демократія», «модернізація» була поширена в російському суспільному дискурсі в 90-х рр. ХХ початку ХХІ ст., мета її полягала в тому, щоб утвердитись в середовищі російського суспільства та забезпечити легітимність своєї зовнішньополітичної діяльності по просуванню цієї концепції за межі держави. Серед розробників цієї концепції були російські мислителі Михайл Гертер, Вадим Цимбурський, Глеб Павловський, Сергій Чернишов, Сергій Градиловський, Борис Межуєв, Пьотр Щедровицький та інші²⁰.

Активна пропаганда «руського міра» в Україні поширилась після Помаранчевої революції 2004 р. в середовищі прихильників Партії Регіонів. Ця концепція знайшла свою інтерпретацію в нових тезах «про розділеність народу» та «спільність слов'янських народів».

За визначенням відомого американського діяча та вченого З. Бжезінського концепція «розділеного народу» є відправним аспектом шовіністичних заяв, що суверенітет РФ поширюється на всіх російських людей, де б вони не знаходилися.

У своїй доповіді 2 лютого 2013 р. патріарх Кирило відзначив плідну співпрацю церкви в поширенні концепції «руського міра» з Фондом «Руський мір», який був створений указом Президента РФ у червні 2007 р. Цей фонд був поставлений на фінансування з державного бюджету із Росзарубіжцентром при МЗС Росії, Міжнародною організацією викладачів російської мови, громадськими ветеранськими організаціями²¹.

Фальсифікуючи історичну дійсність 17 квітня 2014 р. В. Путін поширив меседж про Україну як «недержаву», в якій східні та південні області належать не їй, а є «Новоросією», що завжди була російською²².

РПЦ спільно із УПЦ МП застосовувала різноманітні технології спрямовані на фальсифікацію реалій Помаранчевої революції, серед них: утиски російськомовного населення та віруючих УПЦ МП, пропаганда «братовбивчої громадянської війни», загроза РФ.

Путінський режим втілює проти нашої країни концепцію «гібридної війни» навесні 2014 року анексувавши територію Автономної Республіки Крим, а потім підтримав місцевих сепаратистів сво-

¹⁴ Виступлення Святейшого Патріарха Кирилла на торжественном открытии III Ассамблеи Русского мира. *Русская Православная Церковь*: веб-сайт. 2009. 3 ноября. URL: <http://www.patriarchia.ru/db/text/928446.html> (дата звернення: 25.12.2021).

¹⁵ Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році: аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України. К.: Національний інститут стратегічних досліджень, 2015. URL: http://www.niss.gov.ua/public/File/2015_book/POSLANNYA-2015_giper_new.pdf (дата звернення: 20.12.2021).

¹⁶ У Кирилла призвали українців не оказувати спротивлення. *Главком*. 2014. 2 марта. URL: <http://glavcom.ua/news/189230.html> (дата звернення: 21.12.2021).

¹⁷ Интервью с протоиреем Олегом Стеняевым: Путь миссионеря. *Православный взгляд*. URL: <http://orthoview.ru/intervyu-s-protiereem-olegom-stenyaevym-putmissionera/> (дата звернення: 21.12.2021).

¹⁸ Известные российские священники обсуждают, как лучше разделить территорию Украины. *Религия в Украине*. 2014. 4 березня. URL: http://www.religion.in.ua/news/ukrainian_news/25079-izvestnye-rossijskie-svyashhenniki-obsuzhdayutkak-luchshe-razdelit-territoriyu-ukrainy.html (дата звернення: 21.12.2021).

¹⁹ Шульженко Ф. «Руський мір» у системі загроз регіональній та глобальній безпеці. *LexInform*. 27 червня 2019. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/ruskyj-mir-u-systemi-zagrozh-regionalnij-ta-globalnij-bezpetsi/> (дата звернення: 23.04.2022).

²⁰ Там само.

²¹ Там само.

²² Там само.

їми регулярними військовими підрозділами, що привело до встановлення незаконних державних утворень ДНР та ЛНР.

Можна погодитись з основними ознаками гібридної війни, висловленими А. Алімпієвим та Г. Певцовим стосовно України, а саме:

- агресія без офіційного оголошення війни;
- активне використання бойових дій і мережевої війни, що не має одного центру управління;
- широке використання нерегулярних збройних формувань під гаслами і виглядом громадянської війни;
- неофіційне залучення державою-агресором недержавних виконавців, «ввічливих чоловічків», «добровольців», які по суті і є найманцями;
- нехтування агресором міжнародними нормами ведення бойових дій та чинними угодами і досягнутими домовленостями;
- взаємні заходи політичного та економічного тиску;
- протистояння у кібернетичному просторі;
- широке використання методів інформаційної боротьби і терору²³.

Вважаємо, що до цих ознак слід віднести і реалізацію «руського міра» РПЦ та УПЦ МП як важливої релігійно-церковної складової.

Московський патріархат визнав анексію Криму, окупацію частини українських територій, де були сформовані терористичні квазіутворення «ДНР» та «ЛНР», поширює меседжі, фальсифікуючи як революцію Гідності та її учасників, так і діяльність нової української влади, стверджуючи, що «ДНР» та «ЛНР» є проявом захисту канонічного православ'я²⁴.

Варто підкреслити, що ідея «священної війни» активно підживлювалася в середовищі РПЦ і після краху «проекту Новоросія», зниженням, під дією успішного збройного опору України та міжнародних санкцій, агресивності РФ.

На початку 2015 р. вийшла книга К. Фролова «Сакральные смыслы Новороссии. Церковные и цивилизационные расколы в Новороссии, на Подкарпатской Руси и Украине». Суть твору полягає в підтвердженні міфу випадковості проекту Україна, який зводиться до зречення «православного російського вибору святого князя Володимира», віртуалізації «православного російського спротиву», який, начебто, ширився на всіх теренах України проти «пронацистської хунти». Поява

²³ Алімпієв А.М., Певцов Г.В. Особливості гібридної війни РФ проти України. Досвід, що отриманий Повітряними Силами ЗСУ. *UKRAINIAN MILITARY PAGES*. 24 травня 2017. URL: <https://www.ukrmilitary.com/2017/05/experience-received-by-the-armed-forces-of-the-armed-forces-of-ukraine.html> (дата звернення: 27.04.2022).

²⁴ РПЦ обвинила греко-католиків во втручальстві в конфлікт на Донбасі. *NB. Независимое бюро новостей*. 2014. 17 октября. URL: <http://nbnews.com.ua/ru/news/134429/> (дата звернення: 20.12.2021).

книги була схвально сприйнята російською громадськістю, науковою спільнотою, а її автор був удостоєний премії «Книга року»²⁵.

«Зомбоване» російське суспільство сприймало Україну як одного з головних «ворогів Росії» і підтримувало сепаратистів на Донбасі. Цьому сприяли й меседжі РПЦ: «миротворчі місії на Україні», «слов'янсько-російський код», «свята Русь об'єднується»^{26,27}.

Виконавцем проекту «руського міра» в Україні була УПЦ МП, згідно зі своєю філософією діяльності, спрямована на Москву та підлеглість їй.

В зоні АТО /ООС УПЦ МП відкрито підтримала терористів, навіть зухвало засудила допомогу одновірців ЗСУ. Також духовенство УПЦ МП системно співпрацювало з сепаратистами на непідконтрольній Україні території. Для духовенства УПЦ МП стало буденним явищем освячення підрозділів російських військ та ракетних комплексів в Криму, переховування бойовиків та зброї в культових будівлях, приймало участь в антиукраїнських акціях і диверсіях.

Яскравим фактом є існування «Російської православної армії», що підтверджує єдність терористів з РПЦ та її армію УПЦ МП.

Ієрархи УПЦ МП постійно дотримуються проекту «руського міра». Для них існує догмат про «духовну єдність братніх українського і російського народів». Тому агресію РФ на Сході України і в Криму вони називають «братовбивчим протистоянням», «громадянським конфліктом», «розбратом та ворожнечою», «зіткненням інтересів Заходу та Сходу, а не істинним фактом агресії та гібридної війни Кремля»²⁸.

УПЦ МП погоджуючись із законами Української держави проводить серед своїх вірян активну пропагандистську роботу, називаючи adeptів УПЦ КП та УАПЦ «єретиками», «розкольниками», сіючи зневагу до України та українців, особливо після отримання від Вселенського патріарха Варфоломія Томоса про автокефалію УПЦ Київського патріархату та УАПЦ²⁹.

²⁵ Труд Кирилла Фролова «Сакральные смыслы Новороссии» признана «Книгой года» в России. *ЦентрАзия*. 2015. 26 марта. URL: <http://www.centrasia.ru/newsA.php?st=1427355060> (дата звернення: 21.12.2021).

²⁶ Вынос мозга. Путин и Господь. *YouTube*. 2014. 4 июля. URL: https://www.youtube.com/watch?v=6WNhg2pB_Tc (дата звернення: 20.12.2021).

²⁷ Москвичи: «войск РФ в Украине нет, но мы победим!». *YouTube*. 2014. 30 октября. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qoRJgkv0x0A> (дата звернення: 20.12.2021).

²⁸ Здіорук С.І. Московський патріархат як механізм деструкції національної єдності в Україні. Національний інститут стратегічних досліджень. Відділ гуманітарної політики. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-06/> (дата звернення: 10.04.2022)

²⁹ Коваль І. В., Кисляк Л. Н. Православна церква України та громадянське суспільство – проблеми та перспективи розвитку. *Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник»* / гол. ред. В. М. Вашкевич. К.: ВІР УАН, 2021. Випуск 161. С. 27-32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2021_161

Звичним явищем для Путіна було звинувачення лідерів Євромайдану в націоналізмі, неонацизмі, русофобії та антисемітизмі³⁰.

Ця позиція Путіна сприяла мобілізації російських і європейських неонацистів і сталіністів до поїздок добровольцями на Донбас, щоб боротися там проти «фашистів», НАТО й «американських найманців». Однак, добровольці не зустрічали на Донбасі «фашистів» і «американських імперіалістів». Підтвердженням цього явища є свідчення одного із учасників тих подій Бондо Доровських, який засвідчив там «чисту агресію» російських маріонеток і російських військових³¹.

Також інші російські добровольці вказували на те, що на Донбасі їх називали «окупантами»³².

Полонений Деніс Дейкін, жертва пропаганди російських масмедіа, стверджував, що під час своєї участі в боях на боці російських терористів ніколи не стикався з «українськими націоналістами»³³.

У Криму, якому був притаманний високий рівень ксенофобії, ще більше розпаленої російськими окупантами та їхніми місцевими колаборантами у 2014–2015 роках, ці фобії віддзеркалилися у репресіях проти української та кримськотатарської мови та культури.

Як склалось історично, українці в царському, радянському та російському світогляді були не самостійними дійовими особами, а лише пішаками у змовах австрійців під час Першої світової війни, нацистської Німеччини у Другій світовій війні, західних та ізраїльських спецслужб у часи «холодної війни», а зрештою США та ЄС у «просуванні демократії».

Диктатор РФ Путін займався очевидними фейками заявляючи, що російські найманці воюють не з українською армією, а з «іноземним легіоном», підтримуваним НАТО³⁴.

Самому Путіну притаманний патологічний страх перед революціями, відколи він, перебуваючи в Німецькій Демократичній Республіці, побачив на

власні очі, як повсталий народ повалив комуністичний режим. Виступаючи в ООН, Путін заявив, що Євромайдан зумовлений тим, що «ззовні спровокували збройний переворот», унаслідок чого «спалахнула громадянська війна», тим самим звинувативши західні уряди в ескалації конфлікту³⁵.

Російські масмедіа здавна сповіщали про загрозу «громадянської війни» в Україні та зображували Україну «збанкрутілою державою». Використання поняття «фашизм» не має нічого спільного з поширеними в західній політології дефініціями цього явища. Термін «фашизм» у Радянському Союзі вживали неналежним чином як лайку, що знаходить своє продовження в сучасній Росії. В обох випадках його некоректно використовували для осуду всіх відтінків політичних поглядів, починаючи від націонал-комуністів і ліберальних демократів до націоналістів.

Ще у своїй праці «Інтернаціоналізм чи русифікація?» Іван Дзюба наголошував, що під «націоналістами» в Радянському Союзі «розуміється кожен українець, в якого лишилося хоч трохи своєї національності»³⁶.

Радянський і путінський режими послідовно використовують терміни «фашист» і «неонацист» для опису справжніх українців, прозахідних сил в Україні, інакодумців, пропагують меседж Європейському співтовариству, що Крим – історична частина Росії і входження АРК відповідає міжнародному праву, тобто входження Криму до складу України у 1954 р. є незаконним³⁷.

Для підтвердження цієї версії вказується, що «Хримова гора», де ймовірно, хрестився князь Володимир є святим місцем для Росії³⁸.

Ці аргументи є фальшиві, ніякого відношення до Кремля не мають, Володимир був князем Київської Русі, а не Московії. У 988 році князь Володимир здійснив цивілізаційний вибір, охрестивши Київську Русь. Відтоді православ'я стає основною релігією Русі³⁹.

³⁰ Владимир Путин, обращение к депутатам Государственной Думы, членам Совета Федерации, руководителям регионов России и представителям гражданского общества, *Президент России*, 18 марта 2014. URL: <http://kremlin.ru/events/president/news/20603> (дата звернення: 20.12.2021).

³¹ Дмитро Волчек. Не їдьте на Донбас – це помилковий патріотизм. *Радіо Свобода*, 18 квітня 2015. URL: <http://bit.ly/2Ba5yAv> (дата звернення: 20.12.2021).

³² Казаков Илья. Местные называли оккупантами: Больше сотни уральских добровольцев вернулись с Украины в Екатеринбург, *Екатеринбург онлайн*, 15 апреля 2015. URL: <https://bit.ly/2SDGYzd> (дата звернення: 23.12.2021).

³³ Полонений бойовик з Росії приїхав в Україну шукати «Правий сектор». *Українська правда*, 29 липня 2014. URL: <https://pravda.com.ua/news/2014/07/29/7033373/> (дата звернення: 20.12.2021).

³⁴ Путин: армия Киева – это, по сути, легион НАТО. *РИА Новости*, 26 января 2015. URL: <http://bit.ly/2B8OafD>; Алексей Сахаров. Снайперов НАТО заметили на Донбассе, *Телеканал 360*, 4 декабря 2018. URL: <http://bit.ly/2Pw4nR9> (дата звернення: 21.12.2021).

³⁵ Владимир Путин, речь на 70-й сессии Генеральной Ассамблеи ООН. *Президент России*, 28 сентября 2015. URL: <http://kremlin.ru/events/president/news/50385> (дата звернення: 21.12.2021).

³⁶ Дзюба Иван. *Интернационализм чи русификация?* Мюнхен: Сучасність, 1968. С. 130. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/966-518-110-6/966-518-110-6.pdf> (дата звернення: 22.04.2022).

³⁷ Решение о передаче Крыма в 1954 году СССР от РСФСР было принято с грубейшими нарушениями – председатель СФ. URL: <http://council.gov.ru/press-center/news/50024/> (дата звернення: 20.12.2021).

³⁸ Послание Президента Федеральному Собранию. URL: <http://kremlin.ru/news/47173> (дата звернення: 20.12.2021).

³⁹ Коваль І. В., Кисляк Л. Н. Отримання Томосу на автокефалію православної церкви як вагомий аспект зміцнення соборності та незалежності Української держави. *Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник»* / гол. ред. В. М. Вашкевич. К.: ВІР УАН, 2019. Випуск 141 (№2) Ч.3. Політичні науки. С.29.

Київські князі перебували у родинних зв'язках практично з усіма королівськими дворами Європи, тоді як про Московське царство нічого хорошого немає в історії. Русь була одним із Європейських центрів освіти. Перша письмова згадка про перший навчальний заклад у ній датована 988 роком у «Повісті минулих літ». Другий з'явився 1030-го року завдяки Ярославу Мудрому у Новгороді⁴⁰.

Острозьку академію було засновано у 1576 р., а Києво-Могилянську у 1632 році. Випускники Києво-Могилянської академії були засновниками низки шкіл у Росії та Білорусії, особливо у XVIII столітті. Викладачами в них переважно були випускники Київської академії. Так, відомий вчений Михайло Ломоносов засновник Московського університету також був випускником Київської академії.

Важливою сторінкою української історії є пам'ятки про українське козацтво. Майже у всіх європейських війнах, яких були сотні, кожен третій найманець був козаком.

РФ вкрай некомфортно бути одним із геополітичних лідерів світу, який не має своєї історії, назви свого народу. Адже «русский» – це теж не національність, а приналежність до території. А російська мова штучна. Тож не просто так упродовж усієї історії України нас намагаються знищити, українську мову забороняли 134 рази, – зауважує Анатолій Амелін⁴¹.

Ще одним антиукраїнським проектом є «Новоросія», який використовується Кремлем з метою приєднання до Росії української території, де проживає російськомовне населення. Влада РФ визнала «легітимними права етнічних росіян та російськомовних», утвердила історичне право на існування «Новоросії» «від Харкова до Одеси»⁴².

Такі регіони як Харківщина, Слобожанщина, Луганщина, Донеччина ніколи до складу «Новоросії» не входили, Росія ж наполягає на тому, що Новоросія була подарована Україні більшовиками та В. Леніним, а її жителі – це люди з дещо іншим менталітетом, ніж українці.

Безпідставним є звинувачення української влади в тому що вона проводить фашистську політику, орієнтуючись на євроатлантичний напрям, оскільки в ЄС дотримуються принципів демократії та свободи.

Президент РФ стверджував, що в сучасність ми не можемо вірити: найважливішим для майбутнього Росії це її майбутнє. А найважливіше минуле для Путіна – те, яке характеризував письменник-дисидент та Нобелівський лауреат Олек-

сандр Солженіцин: час, коли слов'янські народи були єдиними всередині православного князівства Київська Русь. Київ був його серцем, тому Україна посідає центральне місце в панслов'янській концепції Путіна⁴³.

В. Путін чітко акцентував, що Київська Русь і Росія – це тотожні поняття. Така інтерпретація є легалізацією традицій не тільки втручатися у внутрішні справи нашої держави, а й проводити політику до повного включення українських земель до складу РФ.

На інформаційному фронті українська влада значно поступається пропагандистській машині Кремля, хоча, іноді й проявляє деяку ініціативу щодо питань культурно-історичної спадщини. Прикладом цього є Указ Президента України «Про вшанування пам'яті князя Київського Володимира Великого – творця середньовічної європейської держави Русі-України»⁴⁴.

Шукаючи історичні події, придатні для політичного використання, російська влада все більше повертається до історії радянської епохи. Так, використання значення «Великої Перемоги», завдяки поширенню та пропаганді історичної пам'яті, нав'язується не тільки в Росії, а й в Україні. Зміна акценту: від вирішальної ролі російського народу у досягненні перемоги – до спільного надбання – пропагандистський жест лідера РФ В. Путіна⁴⁵.

Використовуючи символізм «Великої Перемоги» над німецьким фашизмом, який уже тривалий час домінує в російській пропаганді не тільки для російського зомбованого народу, а й для світової спільноти, Кремль одночасно використовує його для дискредитації української влади, називаючи її «фашистською». Дії воїнів-учасників АТО / ООС кремлівські пропагандисти ототожнюють із звірствами нацистів під час Другої світової війни, називаючи їх «карателями», «нацистами», «фашистами».

Події на Сході України привели до значних зрушень в суспільній свідомості українців.

Так, згідно інформаційних результатів соціологічного дослідження Центру Разумкова від 14 листопада 2019 року, виявлено, що у 2014 р. – році початку конфлікту, фіксувалося певне підвищення рівня релігійності та повної довіри до Церкви, що

⁴⁰ Амелін А. Без Києва РФ – не імперія. *Галичина*. 22-28 квітня 2022 р. №15(5625). С. 4. URL: <https://galychyna.if.ua/>

⁴¹ Там само.

⁴² Пять громких заявлений Путина об истории Украины. URL: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/ukraine_in_russian/2014/11/141110_ru_s_putin_on_history_ukraine

⁴³ Хрушова Ніна. Коли минуле важливіше за майбутнє або нові сценарії того, чим закінчиться війна РФ проти України. *Галичина*. 22-28 квітня 2022 р. № 15(5625). С. 4. URL: <https://galychyna.if.ua/>

⁴⁴ Про вшанування пам'яті князя Київського Володимира Великого – творця середньовічної європейської держави Русі-України: указ Президента України № 107/2015. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/19004.html> (дата звернення: 20.12.2021).

⁴⁵ Послание Федеральному Собранию Российской Федерации. URL: http://archive.kremlin.ru/appears/2005/04/25/1223_type63372type63374type82634_87049.shtml (дата звернення: 20.12.2021).

сталися в аспекті конфесійного самовизначення громадян, які відносять себе до православ'я⁴⁶.

Очевидно ці зміни пов'язані з тим, що УПЦ, перебуваючи в єдності з Московським патріархатом, не засудила російську агресію, не визнала РФ державою-агресором і не відмежувалася від позиції Московського Патріархату. Проте, кремлівський режим продовжував і продовжує використовувати мережу УПЦ МП в Україні для просування ідеології «руського міра», а частина священнослужителів цієї Церкви відкрито підтримують сепаратистські рухи. Природно, це не могло не відбитися негативно на авторитеті УПЦ МП та чисельності її вірних, яких вона з 2014 р. втрачає.

У період президенства Віктора Януковича з боку державних інститутів влади здійснювалася підтримка саме УПЦ МП, а не інших церков.

Після того як Росія окупувала Крим й розв'язала війну на Донбасі, УПЦ МП не приховує своєї проросійської позиції, а окремі її священнослужителі відверто підтримують проросійських сепаратистів. Закономірно, що патріотично налаштовані віруючі не хочуть далі лишатися в цій церкві. Але події розвиваються за апробованим сценарієм. Після бажання громади перейти із УПЦ МП до УПЦ КП тут же з'являється кілька «незгодних», а за ними і група підтримки цих «незгодних»⁴⁷.

У 2016-2019рр. рівень суспільної довіри до Церкви залишається досить високим і стабільним: відповідний показник незначно коливався навколо показника 60%. Як і раніше, в регіональному розрізі рівень довіри корелює із загальним рівнем релігійності – якщо у Західному регіоні довіряють Церкві 83% респондентів (рівень релігійності – 81%), то у Східному – лише 33% (рівень релігійності – 53%)⁴⁸.

У цьому ж дослідженні, згідно результатів на Сході України у 2019 р. недовіра істотно перевищила: тут довіряють Церкві, як зазначалося, 33%, не довіряють – 53% (у 2018р. – 48% і 39%, відповідно). За ознакою церковно-конфесійної належності, найчастіше засвідчують довіру до Церкви вірні УГКЦ – 88%; найрідше – ті, хто не відносить себе до жодної релігії (30%)⁴⁹.

⁴⁶ Держава і церква в Україні-2019: підсумки року і перспективи розвитку відносин. Релігія і влада в Україні: проблеми взаємовідносин. Київ 14 листопада 2019 р. URL: https://gazumkov.org.ua/uploads/article/2019_Religiya.pdf (дата звернення: 20.12.2021).

⁴⁷ Коваль І. В., Кисляк Л. Н. Вплив громадянського суспільства на модернізаційні процеси в українській церкві. *Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник»* / гол. ред. В. М. Вашкевич. К.: ВІР УАН, 2016. Випуск 110 (7). С. 382.

⁴⁸ Держава і церква в Україні-2019: підсумки року і перспективи розвитку відносин. Релігія і влада в Україні: проблеми взаємовідносин. Київ 14 листопада 2019 р. URL: https://gazumkov.org.ua/uploads/article/2019_Religiya.pdf (дата звернення: 20.12.2021).

⁴⁹ Там само.

Найвагомішою подією у релігійному житті країни став Об'єднавчий Собор, де УПЦ КП та УАПЦ створили Православну Церкву України (ПЦУ) та обрали її Предстоятеля – Митрополита Епіфанія. Церква отримала від Вселенського Патріархату Томос про автокефалію. Цей Об'єднавчий Собор відбувся 15 грудня 2018 року в Софійському соборі рівно через тисячу років від першої відправи, який відновив єдність на незалежність української церкви від Москви, а вже 5 січня 2019 року Вселенський патріарх Варфоломій надав Томос Православній Церкві в Україні⁵⁰.

Влада України при цьому переважно намагається зберігати нейтралітет. А «патріотичні» партії, які при владі, традиційно умивають руки. Знаходяться також агенти Кремля, котрі починають говорити про релігійну толерантність, про неутручання держави у справи церковні та інші «правильні» речі. І тоді ситуація після включення правоохоронних органів переважно або «заходить у тупик», або – вирішується на користь так званої «канонічної» меншості⁵¹.

Керівництво РФ постійно звинувачувало українську владу в невиконанні так званих «Мінських угод», в небажанні включити в склад переговорної групи ватажків ДНР та ЛНР та прагненні збройним шляхом захопити територію цих квазідержав, заперечувало наявність регулярних військових сил на Донбасі. Гуманітарні конвої Кремля не проходили ніякого митного контролю і доставляли військове озброєння для сепаратистів. Одним із найжахливіших меседжів було звинувачення київської влади в геноциді населення ДНР та ЛНР. Конфлікт на Донбасі визначався Кремлем як «громадянська війна» в Україні. У пропагандистську кампанію були включені не тільки прокремлівські ЗМІ, а й «п'ята колона» РФ. Проросійські партії, проросійські телеканали в Україні щедро фінансувались Кремлем і пропагували ворожі наративи.

Сподівання В. Путіна, що нова українська влада із новим президентом України В. Зеленським прийме його вимоги, не виправдались. Ні чотирьохсторонні зустрічі у Норманському форматі, ні переговорний процес у Мінську не впливав на змінення позицій В. Путіна.

Тоді в хід пішла інформаційна атака у формі статті В. Путіна «Про історичну єдність росіян та українців», яка стала доступною на українській мові

⁵⁰ Коваль І. В., Кисляк Л. Н. Отримання Томосу на автокефалію православної церкви як вагомий аспект змінення соборності та незалежності Української держави. *Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник»* / гол. ред. В. М. Вашкевич. К.: ВІР УАН, 2019. Випуск 141 (№2) Ч.3. Політичні науки. С.29.

⁵¹ Коваль І. В., Кисляк Л. Н. Вплив громадянського суспільства на модернізаційні процеси в українській церкві. *Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник»* / гол. ред. В. М. Вашкевич. К.: ВІР УАН, 2016. Випуск 110 (7). С.382.

на сайтах Кремля, була випущена окремою брошу-рою і поширена серед військовослужбовців армії РФ, як методичний посібник⁵².

Тривала інформаційна обробка російського соці-уму дала свої результати, війну В. Путіна підтри-мали більше 80% росіян. Щодо таких маніпуляцій, «зомбування», то лояльні, як завжди, росіяни не сумніваються у правоті свого вождя і продержав-них масмедіа, ще донедавна маючи можливість зна-йти в інтернеті інформацію протилежну офіційній, вони цього не робили, навіть якщо споживали про-пагандистські фейки на межі божевілля, як от про розп'ятого «українськими нацистами» хлопчика.

Набір пропагандистських меседжів росіян майже не змінився з 2014 року: Україна – нацистська дер-жава, нею керує Захід і НАТО, а також з'явилися нові акценти: Росія в Україні воює не з Україною, а зі США, Великою Британією тощо. Активно путін-ськими пропагандистами пропрацьовується напрям дискредитації української армії, ніби остання скоює жорстокі воєнні злочини.

Ще один дуже характерний пропагандистський прийом РФ – вкидання в інформаційний простір максимальної кількості версій, що стосуються тієї чи іншої події, які часто суперечать одна одній. Так було в історії з потопленням крейсера «Москва». Спочатку розповідали про те, що на кораблі сталася пожежа, пізніше – він натрапив на міну, але цілий. Коли у світових ЗМІ розійшлася інформація про влучання у крейсер українських ракет, у Кремлі визнали, що у крейсер таки влу-чили ракети, але це були ракети НАТО. Повідо-мляли, що екіпаж «Москви врятований», реальну кількість загинувших чи поранених не називали, для того, щоб просто заплутати споживачів інформа-ції, щоб ті перестали шукати правду.

І щоб росіяни прозріли і побачили правду про розв'язану путінським режимом війну та всі зло-чини цього режиму потрібен крах російського імпе-раторського тоталітаризму, бо поки імперія існує, більшість у ній становитимуть люди, які готові толе-рувати навіть найжорстокіші дії свого режиму.

Суть вся полягає в тому, що українцям притаманні європейські демократичні цінності свободи, незалеж-ності, плюралізму, свободи совісті та віросповідання, на відміну від росіян, де домінує євразійське імпер-ське патерналістське мислення, а звідси і впливають їхні цінності, і саме через це більшість населення Росії підтримують агресію Путіна проти України. Ось чому, якщо хтось нині намагатиметься донести до жителів РФ, наприклад, те, що їх військо в Укра-їні аж ніяк не захищає російськомовних, а бомбардує житлові квартали, вбиває цивільних, і будуть наведені

⁵² Путін В. Про історичну єдність росіян та українців. Прези-дент Росії: веб-сайт. 12 липня 2021 року. URL: <http://kremlin.ru/events/president/news/66182> (дата звернення: 20.12.2021).

неспростовні докази цього, росіяни скажуть, що зна-чить, не було іншого виходу, що Путін знає, що робить.

Другим дипломатичним напрямом була кампанія В. Путіна про гарантії безпеки для РФ, визначивши їх в так званих «червоних лініях». Тривалі перего-ворні процеси лідерів західних країн М. Меркель, Е. Макрона, Д. Байдена завершилися безрезультатно.

Президент Росії вимагав повернутись НАТО до кордонів, станом на 1997 рік, домовлених в Бухаресті, тобто виключення з членів НАТО колишніх держав-учасниць Варшавського договору. Жорстко була поставлена вимога щодо невступу України в НАТО.

Уже в кінці 2021 року було зрозуміло, що дипло-матичні переговори були пропагандистською кам-панією Кремля, за якою приховувалась воєнна аван-тюра проти України.

Свої амбітні плани Володимир Путін вирішив втілити в агресивній війні проти України. Так, він о 4 годині ранку 24 лютого 2022 року виступив з ек-стремним зверненням до росіян та заявив про початок «спеціальної військової операції». Про це йшлося в трансляції, яку вів канал «Росія 24». Він підтвердив, що своє рішення ухвалив після того, як до нього звернулися ватажки самопроголошених «республік» на Донбасі. «Мною ухвалено рішення про про-ведення спеціальної військової операції. Її мета – захист людей, які протягом восьми років зазнають знущань, геноциду з боку київського режиму, і для цього ми будемо прагнути демілітаризації та дена-цифікації України, а також передання суду тих, хто вчинив численні криваві злочини проти мирних жителів, зокрема й громадян РФ», – заявив він⁵³.

В унісон Путіна Патріарх РПЦ Кирило вкотре порушив Божі заповіді і закликав молодих росіян захищати Батьківщину, хто склав присягу, адже служба в збройних силах – це справжній подвиг⁵⁴.

Проведення «спеціальної військової операції» в Україні інтерпретувалось настоятелем РПЦ як необ-хідність захисту Вітчизни. У пізніших проповідях російський патріарх стверджував, що народи святої Русі зараз страждають тому, що їх один на одного нашттовхують зовнішні сили⁵⁵.

У цей час уже були відомі жахливі факти злочинів «доблесних» російських збройних сил проти мир-ного населення в Маріуполі, вбивства, звалтування мешканців Київської області, зокрема Бучі, Госто-меля, Ірпеня та ін. І всі ці звірства, вслід за світською владою, російська церква приписувала ЗСУ.

⁵³ Путін заявив про початок «військової операції». *Громад-ське*. 24 лютого 2022. URL: <https://hromadske.ua/posts/putin-zayaviv-pro-pochatok-vijskovoyi-operaciyi-na-donbasi> (дата звернення: 10.04.2022).

⁵⁴ Денис Карловський. Патріарх РПЦ Кирил: молоді росі-яни «чинять подвиг», вбиваючи українців. *Українська правда*. 3 квітня 2022. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/3/7336889/> (дата звернення: 22.04.2022).

⁵⁵ Там само.

Помірковану позицію зайняв предстоятель УПЦ МП митрополит Онуфрій, який звернувся до патріарха Кирила з проханням попросити Путіна припинити війну. Після викриття злочинів російських агресорів багато парафій УПЦ МП із своїми священниками почали переходити до ПЦУ, а деякі припинили поминати Кирила як свого патріарха під час служби. Але церковні ієрархи у своїй більшості перенесли процес переходу до УПЦ після завершення війни.

Знищення храмів як ПЦУ, так і УПЦ МП стало звичним явищем воєнної кампанії, митрополит ПЦУ Епіфаній повідомив про вбивство трьох священників та переслідування порохів на окупованих територіях⁵⁶.

Міністр закордонних справ України Д. Кулеба запросив приїхати до Бучі місію Міжнародного кримінального суду, розраховуючи, що зібрані докази використовуватимуться у міжнародних судах задля притягнення до відповідальності винних у звірствах, стверджуючи, що «Бучанська різанина» є однією з ознак геноциду⁵⁷.

Щодо дефініції, то геноцид – винищення окремих груп населення за расовими, національними, релігійними мотивами, злочин, який полягає у вчиненні дій, спрямованих на цілковите або часткове винищення певної національної, етнічної, релігійної чи расової спільноти⁵⁸.

Президент США Джо Байден заявив, що добробут американців не повинен залежати від того, чи «здійснить диктатор геноцид» в іншій країні. Раніше Байден утримувався від того, щоб називати те, що відбувається в Україні, геноцидом⁵⁹.

Як завжди російський диктатор подавав фейкову інформацію, лицемірно прикриваючи свої наміри захоплення України гуманною метою – допомогти пригніченому і тому хто зазнає геноциду населенню ДНР та ЛНР від «київської хунти». Був розроблений план захоплення столиці України та капітуляції України на протязі трьох-чотирьох діб і встановлення маріонеткового уряду.

⁵⁶ Віталій Червоненко. Патріарх Кирило благословив війська РФ на війну проти України. *BBC News Україна*. 14 березня 2022. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-60720034> (дата звернення: 22.04.2022).

⁵⁷ Ірина Назарчук. Знищують за те, що українці. Правники та дипломати наголошують на геноциді в Бучі. *Радіо Свобода*. 04 квітня 2022. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/pravnyky-ta-dyplomaty-naholoshuyut-na-henotsydi-v-buchi/31784622.html> (дата звернення: 22.04.2022).

⁵⁸ Універсальний словник-енциклопедія. *Геноцид*. URL: <https://slovyk.me/dict/vts/%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B4> (дата звернення: 22.04.2022).

⁵⁹ Байден вперше вжив слово «геноцид» щодо війни в Україні. *Mind*. 13 квітня 2022 р. URL: <https://mind.ua/news/20239588-bajden-vpershe-vzhiv-slovo-genocid-shchodo-vijni-v-ukrayini> (дата звернення: 22.04.2022).

Підтвердженню цьому і була парадна форма у російських військовополонених, і заготовлені тріумфальні промови в наближених до Кремля ЗМІ. Але окупанти зіткнулися з відчайдушним опором та небаченим героїзмом воїнів Збройних Сил України. Про масштабність планів ізольованого В. Путіна свідчать обстріли військових об'єктів, насамперед аеропортів, у перші години війни у всіх регіонах України. Метою «спеціальної військової операції» було захоплення столиці України. Для цього було доставлено десантні війська на аеродром у Гостомелі, а з території Білорусі були відправлені колони танків та БТР спрямовані на столицю.

Погано поінформований диктатор, який не користується навіть інтернетом, вважав захоплення штучно створеної держави Україна справою кількох днів. Джерелом інформації для В. Путіна була верхівка корумпованих спецслужб РФ: ФСБ, ГУР, Генштаб армії та вузьке коло членів Ради безпеки РФ.

У тоталітарній державі, в яку перетворив РФ В. Путін, рішення приймає тільки він, самостійно. Державна Дума – парламент РФ виконує «основну функцію» – затвердження рішення диктатора. Знищивши вільні ЗМІ, розправившись з опозицією, знищивши демократичність виборчої системи В. Путін прагне відродити – створити «новий» Радянський Союз, сторіччя якого припадає на 22 грудня 2022 року.

Але Великої Русі без України диктатор не мислить, тому що втрачається доктрина спадкоємності Великої Київської Русі.

Двадцятиріччя піар-кампанії підготувало ґрунт для власного населення, яке вірить своєму вождю і навіть після отримання інформації про жахливі злочини армії РФ в Київській області підтримує війну в Україні.

З квітня 2022 р. після публікації злочинів в Бучі на сайті державного інформаційного агентства РІА «Новості» була опублікована стаття російського політехнолога Тимофія Сергєйцева «Що Росія повинна зробити з Україною». Основні тези цієї статті зводились до створення на території України кілька «народних республік» за аналогією «ДНР» та «ЛНР»; терор проти корінного населення; заборона назви «Україна» та асиміляція українців у російську цивілізацію. Автор визначив термін здійснення цього процесу – 25 років.

Президент України В. Зеленський, виступаючи по відеозв'язку в парламенті Румунії, наголосив, що це не просто текст, а один з доказів для майбутнього трибуналу проти російських воєнних злочинців». Також він зазначив, що заклики до «деукраїнізації» та «деєвропезації» України, про які йдеться в статті,

вказують на мету вторгнення на територію України, є методами геноциду^{60,61}.

Американський історик Тімоті Снайдер статтю Т. Сергійцева назвав «Російським посібником з геноциду». Він зазначив, що денацифікація в офіційному російському тлумаченні означає не лише руйнування української держави і нації. «Нацист», як пояснюється в інструкції з геноциду, це просто людина, яка ідентифікує себе українцем. Т. Снайдер інтерпретує спеціальним російським визначенням «нацизму»: нацист – це українець, який відмовляється визнати себе росіянином⁶².

Глава МЗС РФ в інтерв'ю італійському телеканалу Mediaset на слова ведучого про те, що про «денацифікацію» в Україні не має сенсу говорити, тому що президент В. Зеленський – єврей, висунув аргумент, що може помилитися, але у Гітлера теж була єврейська кров.

Досвідчений дипломат С. Лавров пішов далі, зазначивши, що мудрий єврейський народ каже, що найзавзятіші антисеміти, як правило, євреї⁶³.

Ця расистська заява викликала обурення не тільки в Україні, але й в Ізраїлі, викликано було російського посла. Очільник ізраїльського МЗС Яір Лапід заявив, що слова Лаврова «обурливі», є грубою історичною помилкою⁶⁴.

Радник керівника ОПУ Михайло Подоляк вважає, що намагаючись переписати історію, Москва просто шукає аргументи для виправдання масових вбивств⁶⁵.

Уряд Ізраїлю вирішив збільшити військову та гуманітарну допомогу Україні.

⁶⁰ Зеленський В. Стаття в РІА «Новости» – один з доказів для майбутнього трибуналу. *УКРІНФОРМ*. 4 квітня 2022 р. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3448738-zelenskij-statta-v-ria-novosti-odin-z-dokaziv-dla-majbutnogo-tribunalu.html> (дата звернення: 09.05.2022).

⁶¹ Прищепя Я. Зеленський: стаття РІА «Новости» «Що Росія повинна зробити з Україною» – доказ геноциду для трибуналу. *СУСПІЛЬНЕ. НОВИНИ*. 5 квітня 2022 р. URL: <https://suspiilne.media/225218-zelenskij-statta-so-rosia-povinna-zrobiti-z-ukrainou-e-dokazom-genocidu-dla-tribunalu/> (дата звернення: 09.05.2022).

⁶² Тімоті Снайдер. Російський посібник з геноциду. *НВ Преміум*. 11 квітня 2022. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/viynav-ukrajini-timoti-snayder-pro-te-u-chomu-ziznalasya-rosiya-ria-novosti-novin-ukrajini-50232752.html> (дата звернення: 22.04.2022).

⁶³ Лавров порівняв Зеленського з Гітлером через «єврейську кров». Що відомо про дипломатичний скандал. *BBC NEWS Україна*. 2 травня 2022 р. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-61296648> (дата звернення: 05.05.2022).

⁶⁴ Жажлива історична помилка: Ізраїль відреагував на слова Лаврова про євреїв. *УКРІНФОРМ*. 2 травня 2022 р. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3472978-zahлива-istoricna-pomilka-izrail-vidreaguvav-na-slova-lavrova-pro-evreiv.html> (дата звернення: 09.05.2022).

⁶⁵ Подоляк М. Москва шукає аргументи для виправдання масових вбивств. *ТСН*. 2 травня 2022 р. URL: <https://tsn.ua/ato/moskva-shukaye-argumenti-dlya-vipravdannya-masovih-vbivstv-podolyak-prokomentuvav-antisemitski-zayavi-lavrova-2051350.html> (дата звернення: 09.05.2022).

Таким чином, у процесі денацифікації диктатор В. Путін досягнув протилежних результатів, зокрема:

- українська мова поширилась серед російськомовного населення, стала популярною і брендовою у світі;

- почався процес дерусифікації в Україні, перейменування вулиць, закладів, інших топонімів, пов'язаних з іменами російських культурних та історичних діячів;

- відбувається остаточне формування української політичної нації;

- зріс небачений інтерес до Української держави у міжнародному співтоваристві;

- небачена раніше підтримка і допомога українським вимушеним переселенцям у всьому світі;

- створились фінансові переpons для громадян РФ, обмежена свобода пересування, зневага до російського паспорта;

- В. Путін асоціюється з нацистським фігурером А. Гітлером, а РФ з нацистською Німеччиною;

- скоєні злочини російських агресорів ототожнюються із злочинами німецьких фашистів, а іноді і перевершують їх.

Другий наратив президента РФ передбачав позаблоковий статус України, повернення озброєння, яке наша держава отримала від союзників. У цьому напрямку все пішло не за планом В. Путіна. Заякування диктатора використати тактичну ядерну зброю проти країн, які надаватимуть військове забезпечення нашій державі, викликало небачену раніше згуртованість країн-членів НАТО за лідерством президента США Джо Байдена. Озброєння Україні надала навіть далека Австралія, не кажучи вже про європейські країни. Після побачених злочинів в Київській області весь прогресивний демократичний світ мобілізувався. За ініціативою міністра оборони США Ллойда Остіна відбулась важлива зустріч консультативної групи щодо оборони України за участю 40 країн світу на військовій базі США в німецькому Рамштайні. Л. Остін зазначив, що російське вторгнення є необґрунтованим, безвідповідальним і передбачуваним. Це виклик для вільних людей по всьому світу... Країни-одномудці об'єднані в підтримці України у цій боротьбі проти імперської російської агресії⁶⁶.

Наступним кроком у боротьбі проти агресора стало оголошення президентом США відкриття для України військової допомоги за програмою лендлізу, яке затвердив конгрес, а Д. Байден підписав 9 травня 2022 р.

⁶⁶ Рамштайн-зібрання: представники понад 40 країн обговорюють військову допомогу Україні. *Радіо Свобода. Голос Америки*. 26 квітня 2022 р. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ramshtayn-zibrannya-40-krajini-dopomoha/31821991.html> (дата звернення: 06.05.2022).

Крім цього президент США оголосив пакет комплексної допомоги Україні в розмірі 33 млрд. доларів, за який найближчим часом проголосує конгрес, адже підтримка американським суспільством України, за соціологічними оцінками, становить 73%.

У відповідь на ядерний шантаж РФ в конгресі США підготовлений законопроект, який дасть право президенту використати ядерний удар у відповідь, якщо буде використана ядерна тактична зброя проти України. Ще раніше прем'єр Великобританії Борис Джонсон попередив РФ про удар у відповідь.

Зазнавши поразки у першому етапі війни, кремлівське керівництво змінило акцент своєї «спеціальної військової операції», зосередившись на військових діях в Донецькій та Луганській областях та на захопленні територій Херсонської та Запорізької областей, але значного успіху, до визначеної дати, 9 травня, диктатором В. Путіним досягти не вдалося.

Держави-партнери ЗСУ проводять навчання наших військовослужбовців, надають важке озброєння, яке дасть можливість звільнити захоплені території.

«Друга армія світу» за два з половиною місяці війни проявила себе не на полі бою, а мародерством, крадіжками, грабежем, звалтуваннями, руйнуванням цивільної інфраструктури, знищенням мирного населення: жінок, дітей, літніх людей. На складах армії РФ виявились факти жажливої корупції, крадіжок.

Санкції, які запровадили країни-союзники проти економіки країни-агресора унеможливають виробництво зброї без технологій Заходу, таким чином обмежують можливості озброєння. Вихід передових компаній світу з ринку країни-агресора болоче вдарив по технологічній складовій економіки. Санкції у фінансовій сфері, ембарго на нафту і газ вичерпують резерви РФ і підводять економіку до банкрутства. Росія поступово повертається до двохтисячних років.

Використавши більше 2 тисяч ракет на суму понад 9 млрд. доларів, втративши тисячі танків та БТРів, літаків, дронів та іншого озброєння, близько 26 тисяч своїх військовослужбовців Верховний головнокомандувач збройних сил РФ В. Путін під виглядом скритої мобілізації надсилає нові резерви, перетворюючи свої солдатів на «гарматне м'ясо».

Отже, «демлітаризація» України призвела до того, що:

- ЗСУ отримали новітнє світове озброєння;
- надійде допомога для України за програмою ленд-лізу;
- створена антипутінська коаліція із 40 держав світу;
- Україні надається величезна гуманітарна допомога;
- вичерпуються військові ресурси країни-агресора;
- санкційний тиск виснажує економіку РФ;

– злочини російських агресорів фіксує міжнародна спільнота, працюють слідчі Міжнародного кримінального суду, Міжнародний кримінальний прокурор Карім Хан відвідав Бучу та інші місця злочинів.

– Факти колабораціонізму священнослужителів УПЦ МП, зафіксовані СБУ, міф про «другу армію в світі» виявились черговими фейками кремлівського керівництва.

Верховна Рада України 14 квітня 2022 року прийняла Заяву «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні, в якій перелічила злочини російських агресорів і, спираючись на міжнародно-правові акти та норми міжнародного права, вказала на ознаки геноциду українського народу»⁶⁷.

Ухваливши закон № 7214, Верховна Рада, визнала Росію державою-терористом із тоталітарним неонацистським режимом та заборонила його пропаганду, а також пропаганду акту агресії Росії проти України. Відповідно до закону, Російська Федерація є державою-терористом, однією з цілей політичного режиму якої є державний геноцид українського народу. Збройне вторгнення РФ в Україну, розпочате 24 лютого 2022 року, є актом агресії відповідно до міжнародного права⁶⁸.

Російські окупанти вивозили і вивозять мирних мешканців в так звані «фільтраційні» табори, за аналогією з концентраційними таборами німецьких фашистів, забираючи паспорти та мобільні телефони, відправляють у Східні регіони РФ з правом повернення через два роки. Чоловіки проходять «спецперевірки» органів ФСБ, їх мобілізують до російських збройних сил, або й знищують. Це вже є ознаки департації.

Мирне населення окупанти заставляють реєструватися в російських фіскальних органах, за відмову – конфіскація. Переведення в рубльову зону окупаційних районів також є порушенням міжнародних норм та правил ведення війни.

На територію РФ вивезено вже більше одного мільйона українців, серед них десятки тисяч дітей. Недаремно в народному лексиконі російських окупантів українці почали називати «рашистами», тобто російськими фашистами.

Рашизм, або «російський фашизм» енциклопедисти визначають як «політичну ідеологію та соціальну практику владного режиму Росії кінця ХХ та початку ХХІ століття, що базується на ідеях «осо-

⁶⁷ Про Заяву Верховної Ради України «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні»: постанова Верховної Ради України від 14 квітня 2022р. № 2188-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2188-20#Text> (дата звернення: 22.04.2022).

⁶⁸ Рада визнала Росію неонацистською державою-терористом та заборонила її пропаганду. *ЛИГА.НОВИНИ*. 14 квітня 2022. URL: <https://news.liga.net/ua/politics/news/rada-priznala-rossiyu-neonatsistskim-gosudarstvom-terroristom-i-zapretila-ego-propagandu> (дата звернення: 22.04.2022).

бливої цивілізаційної місії» росіян, нетерпимості до елементів культури інших народів; на тоталітаризмі й імперіалізмі радянського типу, використанні православ'я як моральної доктрини та геополітичних інструментів впливу»⁶⁹.

Перелічені факти свідчать, що метою збройної агресії РФ є повномасштабне знищення Української держави та українського народу, що є актом геноциду, адже злочини вчинені агресором проти мирного населення носять ознаки геноциду. «Спеціальна військова операція» – це війна російського агресора, спрямована на знищення суверенної, незалежної Української держави, виклик всьому демократичному цивілізованому світу. «Денацифікація», «демлітаризація», задекларовані кремлівським режимом, є грубим порушенням всіх міжнародних принципів і норм співіснування держав.

Розрахунок на блискавичну війну Путіна зазнав повного краху. Позаблоковий статус України та демлітаризація, тобто роззброєння; у міжнародному праві ліквідація, відповідно до міжнародних договорів, воєнних споруд і укріплень на певній території, а також заборона мати на ній військову промисловість, утримувати збройні сили, здійснювати військові маневри і т.ін.⁷⁰ привели до того, що дві нейтральні держави Фінляндія та Швеція подали заяви про вступ до НАТО.

Демлітаризація України, всупереч розрахункам В. Путіна, призвела до того, що українська армія уже отримала сучасну зброю НАТО, а з допомогою програми ленд-лізу поповниться всім сучасним озброєнням, необхідним для переможного завершення війни.

Російська Федерація зазнала найбільших нищівних економічних санкцій за всю світову історію, її економіка поступово повертається до початку тисячоліття.

Висновки

Вагоме місце у сучасній політиці Російської Федерації посідають меседжі фальсифікації історичного минулого, просування проекту «руського міра» в суверенній Україні.

У дослідженні висвітлено використання В. Путіним РПЦ та УПЦ МП тільки заради своїх імперських цілей, відродження «нового» Радянського Союзу, та пропаганди наративів на кшталт «єдиний російський народ», «руський православний мір», що є механізмом політичних маніпуляцій; розглянуто політичні технології антиукраїнської діяльності РПЦ та УПЦ

МП у наш час в Україні; проаналізовано фальсифікацію історичної дійсності В. Путіним в контексті привласнення спадковості Київської Русі.

РПЦ та її дочка УПЦ МП – два потужні інституційні канали, через які Кремль намагається різнобічно впливати на український суспільний простір, продукуючи чимало загроз національній безпеці.

Священнослужителі РПЦ та УПЦ МП всіляко замаскують факти російської агресії, активно співпрацюють з окупантами і терористичними угрупованнями, докладають зусиль для дискредитації української влади, псування міжнародного іміджу України, нагнітання міжконфесійної напруги тощо.

Одним із напрямів антиукраїнської діяльності промосковських церковних структур є маніпуляції з національною історією. Перед Московським патріархатом та його філією поставлене завдання із фальшування історичного минулого, насадження у масовій свідомості віруючих України фактичного заперечення факту існування Української нації та Української держави.

Систематичні та потужні пропагандистські атаки та військова агресія Кремля, маніпуляції щодо історії несуть загрозу національній та світовій безпеці.

Насаджування ідеології «руського міра», ігнорування існування української мови, культури, нації, фальсифікація історичного минулого, дискредитація сучасної української влади та меседж, що Україна не має історичного минулого та перспектив – усе це лягло в основу «денацифікації», «десуверенізації», спрямованих на розкол та знищення України як держави.

Метою «денацифікації» є знищення українського народу, української мови, культури, менталітету, тотальна русифікація.

Упровадження «денацифікації» В. Путіним призвело до небаченого єднання та консолідації українського народу у боротьбі за незалежність та територіальну цілісність. Диктатор досягнув протилежного результату – в Україні народилась нова етнічна та духовна єдність. Український народ став символом свободи, боротьби за демократію у всьому світі.

Сучасні наративи «демлітаризації» та «денацифікації» нашої держави є проявами геноциду українського народу, що підтверджуються жахливими прикладами насильства російських агресорів в Україні.

«Демлітаризація» призвела до того, що при сприянні країн-союзників українська армія за озброєнням сьогодні є однією з найпотужніших в Європі, створена антипутінська коаліція 40 держав-союзників у Німеччині на чолі із США, Україні забезпечені гарантії відповіді на використання ядерного тактичного удару зі сторони США та Великобританії. Країни-члени НАТО сьогодні як ніколи згуртовані і єдині. Фінляндія та Швеція,

⁶⁹ Рашизм. *Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 22.04.2022).

⁷⁰ Політологічний енциклопедичний словник / упоряд. В.П. Горбатенко, за ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка, 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ: Генеза, 2004. С.137.

у зв'язку з агресією РФ, виявили бажання стати членами НАТО. Нечувані санкції поступово знищують економіку країни-агресора. Україні Європейський Союз виявив бажання надати статус країни-кандидата для членства в ЄС.

Україна сьогодні бореться за свободу, демократію, не тільки свою, а й всього світу. Поразка України у війні – це поразка демократії, утвердження авторитаризму, як домінуючої моделі побудови геополітичної сучасності.

Інформація про авторів:

Коваль Іван Васильович,

кандидат політичних наук, доцент,

доцент кафедри загальноправових та гуманітарних дисциплін

Івано-Франківський юридичний інститут Національного університету «Одеська юридична академія»

13, вул. Максимовича, м. Івано-Франківськ, 76000, Україна

Кисляк Леся Несторівна,

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри загальноправових та гуманітарних дисциплін

Івано-Франківський юридичний інститут Національного університету «Одеська юридична академія»

13, вул. Максимовича, м. Івано-Франківськ, 76000, Україна

Information about the authors:

Koval Ivan Vasyliovych,

Candidate of Political Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of General Law and Humanities

Ivano-Frankivsk Law Institute of the National University «Odesa Law Academy»

13, Maksymovych str., Ivano-Frankivsk, 76000, Ukraine

Kislyak Lesya Nestorivna,

Candidate of Philological Sciences,

Senior Lecturer at the Department of General Law and Humanities

Ivano-Frankivsk Law Institute of the

National University «Odesa Law Academy»

13, Maksymovych str., Ivano-Frankivsk, 76000, Ukraine